
MATS FÄLT:

ATT HANTERA KAOS

George Bush talade om den nya världsordningen. En värld där demokratin och marknadsekonomin skulle utgöra de självklara utgångspunkterna och västvärldens ideal styra staternas handlande. Det blev inte riktigt så.

Ny medeltid

Enligt den franske statsvetaren Alain Minc har kaos och förvirring ersatt den grundläggande stabiliteten som präglade det kalla kriget. Minc kallar detta nya sakernas tillstånd, den nya medeltiden. I sin bok *Le nouveau moyen age* (Gillimard, 1993) utvecklar han sina tankar om hur det skall hanteras.

Efter järnridåns försvinnande klarar inte längre våra statsmän av att hantera situationen – de har enligt Minc alltför länge vant sig vid det relativa status quo som motsättningen mellan öst och väst skapade. Hotet från öst var visserligen stort men de akuta riskerna var få. Idag framstår inte Ryssland som lika skrämmande men i gengäld har ett stort antal mindre väpnade konflikter blossat upp.

Minc ser sin egen president, Francois Mitterrand, som ett av de bästa exemplen

Le nouveau moyen age. Alain Minc. Gallimard 1993.

på en politiker som agerade mästerligt under det kalla kriget men klarade inte av förändringen. Hans agerande i samband med den tyska återföreningen var en katastrof. Den pragmatiska Helmut Kohl har däremot klarat det hela mycket bra. Hans förmåga att agera i nya situationer imponerar.

Upplösningstendenser

I dagens värld förskjuts makten från nationalstaterna till regioner och städer, mest markant i länder som Ryssland, Italien och Spanien. Till skillnad från den "riktiga" medeltiden finns inte längre religionen som en sammanhållande faktor. Maffians makt ökar och i delar av många storstäder har polisen gett upp kampen mot brottsligheten. Tredje världens kollapsande stater är en konsekvens av samma upplösningstendenser.

Kommunismens fall skapade enligt Minc en misstro mot rationalism och planering, ordning och stabilitet. Kommunismen var rationalismens yttersta konsekvens och dess sammanbrott försvagade även möjligheterna till ordnat framåtskridande i västvärlden.

Aktiv pessimism

Vad kan vi då göra för att hantera denna nya situation? Mincs råd är att tillämpa

"aktiv pessimism". Våra politiker måste inse att världen har förändrats radikalt. Vi får inte ge upp våra grundläggande principer, vår tro på demokrati, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi, men vi måste lära oss att leva i den nya verkligheten. Det kräver realism och handlingskraft. Passivitet inför uppgiften kan bli ödesdiger.

Frankrike och Tyskland får enligt författaren ta på sig ansvaret för att bygga upp ett starkare Europa. Frankrike, den nationalstat som klarat splittringstendenserna bäst, har här en avgörande roll. Tyskland måste finnas med men dess historia gör det svårt för landet att kraftfullt driva på processen.

Gå före

Gemensam valuta, samordnat försvar med kapacitet att ingripa i kriser som den i före detta Jugoslavien och internationell samverkan mot maffiaverksamhet är några av de centrala uppgifterna. Minc ansluter sig till tanken att några länder bör gå före och låta andra ansluta sig successivt. Han avvisar överdriven centralisering men dömer samtidigt ut Storbritanniens vilja att begränsa samarbetet till i första hand ekonomiska frågor. Det räcker inte för att lösa dagens problem.

Riskerna för kriser mellan främst Ryssland och Ukraina, Polen och Litauen samt Rumänien och Ungern vill Minc hantera bland annat genom att redan på kort sikt ge länderna i Öst- och Centraleuropa politiskt medlemskap i EU – även om de måste vänta på en fullständig ekonomisk integration.

Lösa minoritetsproblem

Frankrikes försök att skapa en "stabilitetspakt" för Europa ligger i linje med författarens tänkande. Detta förslag syftar bland annat till att lösa de minoritetsproblem som redan skapat så mycket lidande på Balkan.

Även CDU/CSU:s omtalade rapport om länder som väljer olika nivåer på sitt engagemang inom EU kan ses som ett sätt att ta sig an de problem författaren beskriver. Trots att debatten om förslaget blev intensiv torde de flesta dela uppfattningen att det är så här problemen får lösas. Alla länder varken bör eller kan tvingas att gå i exakt samma takt.

Svagheten i Alain Minc's *Le nouveau moyen age* är att den mycket engagerande beskrivningen av alla de olyckor som hotar oss riskerar att sprida alltför mycket pessimism. Minc presenterar handlingslinjer och försök till lösningar men hans bild av farorna gör det svårt att förbli optimistisk. Fullt så illa är det ändå inte.

Förlorade sidan

I USA förrådde spionen Whittaker Chambers på 1950-talet sina kommunistiska uppdragsgivare och gick över till det han själv betraktade som "den förlorade sidan". Det hindrade honom inte att göra det som var rätt – lika litet som det borde hindra oss från att idag försöka motverka de förfallstendenser som präglar stora delar av vår värld. En grundläggande pessimism är dock ingen bra utgångspunkt för de insatser som historien kräver av oss.